

ÚJJÁSZÜLETÉS

Egyeseknek semmit sem kell tenni ahhoz, hogy ölükbe pottyanjon egy vadonatúj élet. Másoknak hosszú évekbe telik premisszáikhoz képest új életet építeni, és komoly áldozattal is jár, mert éppen premisszáikról kell lemondaniuk. Vannak, akiket megbabonáz a megújulás, és mindjárt felfedezni vélik bűneiket, vért izzadva megváltásért esedeznek. Ők az őszinteséget bűntudattal cserélik le, és új élet helyett például Jézus életét élik. Aztán ott vannak a triatlonisták, akik a test feltámadására gyúrnak, lemondanak a bárányültről, a halászléről és az Eszterházy-palacsintáról, sőt talán a zserbót is száműzik a bodzaszörppel együtt, de okos karórával kalibráltatják a pulzusukat. De még mindig azok vannak többen, akik altatót szednek, csontkovácsokat fizetnek, és sóhajtoznak. Ők a lemondásról mondanak le. Eljutnak a zsákutca végébe, és már csak kíméletes, szép halált akarnak. A hajótöröttek is ide tartoznak, azok, akik megpróbálták, de elbuktak. Béterv nélkül indultak útnak, ebben tévedtek. Keveseknek adatik meg az, hogy egy szép napon csöngetnek az ajtón, és maga a sors áll a küszöbön.

Miután a férfi rövid, tagolt és kerek mondatokban előadta jövetele célját, Zelma percekig azon tűnődött, hogy vajon nem volt-e jobb neki, mielőtt becsengetett ez az idegen, aki már nem is annyira idegen, és pontosan emiatt felkavaró. Egy röpké pillanatig meg is fogalmazódott benne, hogy neki talán az idegenség a komfortzónája, nincs felkészülve bizalmaskodásra. Hogy jön valaki ahhoz, hogy közel öt évtized múltán csak úgy a küszöbön állva bejelentse vérségi összetartozásukat? Egész pontosan: elsőfokú rokonsági viszonyukat. Ez egyszerűen bizarr. Felocsúdása pillanataiban mégis azon kapta magát, hogy a szemben ülő férfi arcán máris keres valamit. Okos nő, ezért intellektusa azonnal kimondta az elutasítás verdiktumát, de mivel valóban okos nőösztoinei kapcsolódási pontokat és útke-resztesződéseket vizslatnak.

– Bocsáss meg, hogy bejelentés nélkül előtűntem.

Ez a szóhasználat hessegette el a gyanút. „Előtűntem” – a férfi nem is sejthette, hogy ez a betűkombináció nyitja meg a nőt. Zelmát úgy érte, mint egy hipnotikus jelszó, amelyik vagy bevisz a transz állapotába, vagy visszahoz onnan. De nemcsak a szó, hanem a hanghordozás is. Mert ismerős. Valamiféle olyan ősi szókincs gyémántja, melyhez köze van. A korszellem a

tökéletes genetikai térképen, megfejthető kódrendszerben hisz, pedig a rokonság, az összetartozás és az önazonosság jegyei a szavakban vannak. „Előtüntem” – abban a pillanatban meg nem tudta volna mondani, hogy mi köze ehhez a szóhoz, talán később sem, de egészen biztos volt abban, hogy ez a szó kapcsolja szervesen múltjához, sőt eredetéhez. Minden további kérdészködés nélkül beengedte, és vele szemben ülve úgy érezte magát, mint ha eddig minden vasárnap együtt ebédeltek volna. Így aztán azon sem csodálkozott, hogy a férfi kertelés nélkül, kurtán és pontosan közölte, hogy ők voltaképpen apáról testvérek. Hirtelen lett Zelmának egy nyolc évvel idősebb testvérbátyja – olyan, akit minden kislány szeretne magának. Köpni nyelni nem tudott, de az még jobban zavarta, hogy mi lehet az a váratlanul támadt bizsergés, és azt végképp nem tudta hirtelenjében eldönteni, hogy most tiltakozzon, vagy ölelje magához.

– Él még? – a férfi bólintott, és átnyújtott egy fotót. Határozott tekintetű, tiszta szempár nézett szembe Zelmával. Volt valami szikárság és komorság is benne, de elsöre mindenképpen megnyerő külsejű, tiszteletre méltó, nyolcvan körüli öregúr „tűnt elő” a fotón. Megkönnyebbülten engedett ki egy halk sóhajt, majd duplázva levegőt vett.

– Miért most?

– Tiszta lelkiismerettel akar távozni.

Aztán mindent megbeszéltek, házhoz rendelték a vacsorát – kínait és száraz vörösborot. Zelma másnap reggel határozottan úgy értékelte, hogy ez volt eddigi életében az egyik legjobb este. Mosolyogva gondolt vissza a poénokra, elszólásokra, szójátékokra és a rengeteg új történetre. Majdhogynem szivacsaként itta magába, mert mégoly örültségnek is tűnt, de ezeket sorsához tartozónak érezte. Katartikus élményként nyugtázta, hogy hosszú idő múltán először határozottan hálás a sorsnak. Ez a legkülönösebb.

Eddig elszántan lázadt ellene. Tizennyolc évesen menekült bele első házasságába, aztán együtt disszidáltak, s mint akinek rossz forgatókönyvet dobott az élet, szült két gyereket, amihez a férj infantilisan bizonyult, és továbblépett még nyugatabbra. Szülei majdhogynem egyszerre hunytak el rákban. A távolság és a két gyerek megakadályozta, hogy mellettük legyen, csak a temetésükre ért el. Aztán az agydaganat, műtét, egzisztenciális egyensúlyvesztés, felgyógyulás, kamaszodó gyerekek, új kapcsolat, még egy kései gyerek, majd újabb válás, porba hullás – így telt el a negyvenöt „kibaszott év” (merthogy csak ebben a jelzős szerkezetben tudott az életéről beszélni). Most, hogy ismét lepergett előtte minden, nem is a történet nyugtalanította, hanem első érett döntésének motivációja. Sosem tisztázta magában, hogy

miért farolt ki a családból. Bármilyen megvilágításból rossz döntésnek minősül, senki és semmi nem kényszerítette erre. Szülei egyszerű és nagyon tisztességes emberek voltak, nem lehet rájuk panasza – igazi szülők, nyitottak minden rezdülésre. Amikor lelépett külföldre, nem tettek szemrehányást, sőt gyakran küldtek aggodalmaskodó leveleket és csomagokat a buszsofőrrel. Anya még ötven sem volt. Apa is nagyon fiatal a halálhoz. Zelma elkésve érkezett haza, már csak a temetésre. Rossz volt. Nagyon rossz. Talán a legrosszabb. Sokáig vívódott azon, hogy szülei miatta megszorodva betegedtek meg. Tépelődött, és sosem nyert feloldozást. Végül elkezdett sajogni a feje. Meglékelték a koponyáját, fokozott rizikóval távolították el a rosszindulatú daganatot. Attól kezdve már semmi másra nem tudott gondolni, csak a meghosszabbításra. Merthogy így fogta fel: nyert még egy félidőt. Sosem hitt Isten létezésében, ezért nem kegyelemként nyugtázta, háttározottan arra gondolt, hogy megküzdött, és megérdemli a hosszabbítást. De még ebben a helyzetben sem tudott hálás lenni a sorsnak. Éppen ezért különös most minden.

– Biztos, hogy látni akar?

– Fura ember.

Zelma a találkozás pillanatáig sok mindenre gondolt, és sokféleképpen elképzelte az apját, de a valóság mindig más. Egy cukrászdában találkoztak. Apja jól nevelt férfiként kézcsókkal köszöntötte, bár Zelma ölelésre és atyai csókra gondolt. Azt is megkérdezte, hogy zavarja-e, ha tegezni fogja, és előzékenyen hellyel kínálta. Így már egyáltalán nem volt meglepő, hogy azonnal belecsapott a lecsóba.

– Apád vagyok, ezt a régi bűnt most már le kell tennem.

– Apám... – de az öreg meg sem rezzent a megszólításra, szemét továbbra sem vette le Zelmáról, ami leginkább azért zavarta a nőt, mert tekintete egyetlen pillanatig sem tűnt zavartnak.

– Szennyes lelkiismerettel nem illene megváltóm elé állni.

Ez tényleg fura, gondolta Zelma, és valami ösztön visszafogta, ennél többet nem summázott. Kitapasztalta, hogy minél inkább érti az embereket, annál inkább undorodik tőlük. Nyilván, ez sem egy hétköznapi állítás, de jó ideje egyáltalán nem törekedett az emberek megértésére. A lakonikus nyugalom az érzelmi trepidációk lengéscsillapítója. Bűn és szennyes lelkiismeret... nem akarta tudomásul venni, hogy apja kvázi róla beszél. Vagyis úgy ostorozza magát, hogy a sudár rajta csattan, s ha most komolyan venné, egészen biztos, hogy maradék önértékelése és önbecsülése pozdorjává zúzódna.

– Mesél anyámról?

Az öreg kifehéredett, tekintete még keményebb lett. Nem szólt semmit. És hallgatott. Úgy pattogott a csend, mint a szibériai hómezőkön. Mennyi lehet?! Hetven-nyolcvan?! Nem láthatta a szibériai hómezőket. Vajon mit néz? Eltelt egy kis idő, ameddig Zelma rájött, hogy az öreg egyáltalán nem néz semmit, mert tulajdonképpen nem akar látni semmit. Legfőképpen nem az anyja arcát, szemét, hullámozó haját, és állán a kis gödröcskét. Hát persze, szemeit a hegyekre emeli.

– Belecsapott a villám a házamba.

Zelma összerezett. Kérdezett volna, de az öreg üveges tekintete elbátortalanította. Még nem tért vissza.

– Ez akkoriban történt. Még nem voltál megszületve. Télidőben. A padláson füstöltük a szalonnát és a kolbászt. Túl sokat tettem a tűzre, a szikráktól begyulladt a gerenda. Túl sokat, érted? Néha túl sok rossz fát teszünk a tűzre, és én már nem voltam gyermek, aki tükör által homályosan lát. Ott és akkor, a tűzláng fényében kinyílt a szemem, színről színre láttam. A pap volt szerencsém, aki éppen a ganét hányta ki az istállóból. Azonnal félreverte a harangokat, csak a tető égett le. Ez volt a jel, érted?

Zelma végre megszólítva érezte magát.

– Én is református vagyok! – mondta abban reménykedve, hogy végre kereszteződnek útjaik.

– Nem szerettem a papot, elváltoztatta a hangját, amikor prédikált, amikor pedig a bakon ült, káromkodott, mint a kocsis. És hájas volt a sok szalonnától. Tudtam, hogy Isten nem a reformátusok felé irányít, de adott még egy esélyt, hogy igaz emberként hitből éljek. Az adventisták fogadtak be. Többet nem füstöltem sem szalonnát, sem kolbászt, hanem szívemet az Úrnak adtam.

Zelma nem kérdezett többet semmit. Mindent értett, és ez bosszantotta a legjobban, hiszen sokkal jobb lenne semmit sem érteni, megköszönni a dobostortát és további jó egészséget kívánni az öregnek. Így nem kellene gondolkodni a végeérhetetlen miérteken sem. Azon sem, hogy az a férfi, aki felnevelte, miért volt jó apa, miközben kvázi nem is volt apa, legalábbis nem az övé.

– Áldjon meg az Úr, és őrizzen meg téged! – az öreg felállt, és kezet fogott Zelmával, aki nem a szenttelen udvariasságtól jött zavarba, hanem a visszatarthatatlan sajnálattól. Arra gondolt, hogy milyen sokat veszített ez a férfi, aki egykor szenvedélyes szerelemmel szeretett egy nőt, de gyávasága eltartotta magától, és lázas vágyát felnőtt élete egész idején pótcse-

lekvéssel táplálta. Csak ebben a pillanatban vélt némi zavart látni az öreg szemében, de már nem volt benne sem a tűzvész, sem a szerelem lángja, csak por és hamu. Legszívesebben megölelte volna. Végül nem tette, s alighanem ez volt a lehető legemberségesebb gesztus abban a helyzetben.

Sosem gondolt még úgy magára, mint azon az estén. Annyira radikális szempontok megvilágításába került a „ki vagyok én” dilemma, hogy majdnem törölte a kérdést. Több pohár bor sem volt elég, hogy lecsússzon az a tudat, hogy az az ember, akihez olyan szervesen kapcsolódik, mint az árvácska a magjához, a gyehenna tüzének fényében nem a virágot, hanem önmön emberi gyarlóságát látja, azaz a bűnt – méghozzá a saját bűnét. Kissé részegen, félhangosan ismételte: én, a bűn. Néha nevetett ezen, néha zokogott, de pontosan értette, hogy bár az öreg azért menekült egykor vallási fanatizmusba, hogy szabaduljon, mégis egy egész életen át magával cipelte. Vajon most a dobostorta mellett sikerült letennie? De a válasz nem érdekelte, többet nem keresi fel. Sokkal később tudatosult benne, hogy az új megvilágításba került egzisztenciája nem az öreg által rávetített erkölcsi mínusztól keseredett meg, hanem valami mástól.

Összerándult a gyomra, mielőtt a bejárati csengő gombját megnyomta. Pontosán emlékezett nővére komor tekintetére, ami attól sötétült el, hogy a szűk családi körben tartott tizennyolcadik születésnapján a leves és a főfogás között egy óvatlan pillanatban félrehívta, és egy igen különös kérdést vetett fel. Valahogy így hangzott: Apu ténylegesen az édesapám? A súlyos csend úgy ereszkedett közéjük, mint őszi reggelen víz tükrére a vastag köd. Időbe telt, ameddig nővére kissé szétnyitotta a lepelt, és kiszólt: Ezt a kérdést soha többé ne tedd fel, megértetted?! Nem, nem értette meg, de a testvér hangja olyan idegen tónusban szólt, hogy nem is a felszólítás tartalmától, hanem az idegenségtől szeppent meg. Közel harminc év telt el azóta. Beismeri, hogy a kétséget nem törölte, de a padlás egyik sötét zugába a láda mélyére rejtette. Nem ő tehet arról, hogy mégis előkerült – meg hát anyuék két és fél évtizede a temetőben nyugszanak, talán eljött az ideje, leporolható.

– Nem megmondtam, hogy soha többet ne foglalkozz ezzel? – mintha nem telt volna el a közel harminc év, nemcsak a kérdés, hanem a tónus és az attitűd is ugyanaz. Pedig istenbizony mást várt. Ez idáig nővére volt gyerekei mellett a legfontosabb lény ezen a világon – lelkileg reá támaszkodott, benne kapaszkodott meg, amikor újra meg újra talpra kellett állnia. Mert az ember legyen bár kemény, mégis mindig kell legyen valaki, akire támasz-

codik, akiben megkapaszkodik. Ez nem is matéria, hanem egy másik, lelkitársnak alkalmas lélek.

– Ki mondta el neked?

– Anya. De ebből most már elég legyen!

– Szóval, én voltam az egyetlen a világon, aki nem tudtam erről?

– Azt ajánlom, maradj is ebben a tudatlanságban, jobb lesz!

A fenyegetés idegenül cseng, mégis Zelma úgy gondolta, hogy testvéri kötelékük elbírja, ha őszintén beszámol. Nővére elborult. Csúnyán kiabált, úgy, mint soha. „Meggyaláztad apa emlékét!” – mindegyre ismételve, és minél többször hangzott el, annál súlyosabb lett a vád. Persze, ahogy ilyenkor lenni szokott, minden elhangzott, több is a kelleténél.

– Ide figyelj! Befejeztük, elég volt belőled. Sokkal többet akartál tőlünk, mint amennyi járna. Bele tudsz gondolni, hogy mit érzett apa, amikor nap mint nap rád nézve, felesége megalázó hűtlenségét és árulását látta benned? Azt hissed, a megbocsátás mindent megold?! Nem, megvakít. Apa elhittette magával, hogy te semmiről sem tehetsz, és zokszó nélkül, türelemmel, odaadással felnevelt. Sok-sok áldozatot hozott érted, pedig a csalás fanyar gyümölcse vagy. És lám, tévedett – meggyaláztad az emlékét. Ó, szegény apa, örök álmodban is meggyaláznak, akit te önzetlenül felneveltél, most elárul. Átokfajzat! Takarodj a szemem elől!

Egy biztróban találkoztak újra. Legjobbkor, mert Zelma identitástudata a tektonikus mozgások következtében omlásveszélybe került – összecsisztak a lemezek, a rétegek, a maszkok. Negyvenöt évet élt abban a tudatban, hogy ő egy bizonyos férfi/apa és egy bizonyos nő/anya házasságának gyümölcse. Nemrégiben fedte fel sötét titokként önmagát, hogy a nő/anya ugyan stimmel – végtére anya csak egy lehet! –, de a valóság ennél sokkal árnyaltabb: az eddig apaként ismert férfi csalás áldozata lett, anyának egy másik férfi iránti titkos szerelméből fogant ő, a gyümölcs. Nem alma, hanem körte – avagy hibrid alma, igazi körte. Aztán száműzött lett, nővére kitagadta abból az érzelmi fészekből, amit ez idáig otthonnak érzett – merthogy végtére otthon is csak egy van (ez is újabban kelt felismerés!). Fattyú és hobo, avagy hobo fattyú – így karikírozta magát, mert okos nőként arra számított, hogy az önironiából bár a humor segít, és egyre hangosabbra csavarta az autó magnóján a vad ritmusban lüktető, ércesre torzított gitárok hangját. Tizenéves tiniként ismerte meg ezt a kemény rockzenét, és nyilván a hozzá kapcsolódó lázadó szubkultúrát is. Akkoriban ez segített folyékonyan, öntudatosan, magabiztosan megszólalni, döntéseket hozni. Ez segített kitörni... És mivel most sem egészen világos, hogy a kitörés kész-

tetésének kvázi mi volt a mozgatórugója, jólesik a fekete pólót felvenni, az örök lázadók komfortzónáján belül maradni. Vannak betörők – akik illetéktelenül kontárkodnak bele mások intimitásába álmokat, jövőt, esélyt lopni-zúzni –, és vannak kitörők, akik mindig csak pillanatnyilag képesek maguknak is megmagyarázni, miért láznak. (Természetesen sokkal többen vannak, akik nem törnek se be-, se ki – de róluk Zelma vajmi keveset tudott eddig.)

A férfi felkészülten érkezett, semmi sem lepte meg – na jó, talán az mégis, hogy most egy kitagadott Zelmával találkozik. De pontosan megjegyezte Zelma borának kedvenc évjáratát is, úgyhogy a jólneveltségi kört és az itallap-studírozást is kihagyva bátorkodott rendelni. És ez igazán jólesett Zelmának, mindig is egy ilyen férfira vágyott, és ebben a groteszk helyzetben most csak mosolyogni lehet, mint az a buddhista, aki szakadékba zuhanva gyengén kapaszkodó bokorba fogódzik, de a végső zuhanás előtt még észrevesz egy pirosposzsgás duci málnaszemet, és visszamosolyog rá. Hálásan gondol az életre... igaz, nem tudja eldönteni, hogy valóban hálás, vagy inkább csak nagyon erősen az szeretne lenni. Annyira azért nem lehet okos az ember, hogy ezt a disztinkciót pontosan megtegye – vagy annyira okos, hogy nem teszi meg. Egy szó mint száz, új életének legjobb ajándéka ez a férfi, a báty, akire mindig is vágyott, és milyen jól áll neki is a fekete póló.

– Nézd a fordulat jó oldalát! Valódi szerelemgyerek vagy!

– Ugyan már, fattyú vagyok, ez a legpontosabb meghatározás.

– Gondolj bele: igazi szenvedélyes, minden veszélyre fittyet hányó nagy szerelemnek vagy a gyümölcse. Ezt nem mondhatom el magamról sem én, sem a nővéred.

– Ugyan, ne erőlködj! Minden rendben lesz, profi túlélő vagyok.

De a férfi mindent beleadott, hogy meggyőzze túlélőről megélőre hangolni. Szerinte egzisztenciális mélységű annak a költőisége, hogy két – eladdig konvencionális házasságban élő – ember útja véletlenül kereszteződik, és ellenállhatatlan szerelem fonja össze őket abba a nászba, melyben Zelma fogant. Eleinte zavarta a fattyúság gondolata, de a férfi olyan lelkesen és titokzatosan tudott beszélni arról, amit nagy általánosságban mindenki megvetést érdemlő erkölcsi botlásnak minősít, hogy végül csüngött a szavain. A báty szerint a felnőtt ember lelki minősége attól függ, hogy az anya milyen lelkeséggel dédelgeti magzatát a szíve alatt. Nyilván – néhány extrém kivételt leszámítva –, minden anya különleges és nagyon intim érzelmekkel viszonyul gyermekéhez már magzatkorában, de az egyáltalán nem mindegy, hogy azt a gyermeket hordja szíve alatt, aki értelmet, vigasz-

talást és örömet hoz majd az életébe, vagy azt a magzatot, aki felajzott lelkiállapotban, érzelmi eksztázisban, szerelemből született. Szerinte a fogamzás pillanata a legfontosabb – gondoljon csak bele, hogy milyen is lehet az a gyerek, akit az anya egyszerűen csak azért fogadott magába, mert mióta a világ, azóta a nők gyermeket szülnek, mert ez a rend, a trend, a konvenció és az exhibíció; vagy milyen lehet az a gyerek, akit azért csináltak, hogy megmentsenek egy kihűlt házasságot; és milyen az, amikor minden teherbe esés egy újabb elkeseredett próbálkozás a domináns hím családnevet „továbbvívó” fiút nemzeni/szülni. Tele van a világ olyan emberekkel, akik valamilyen feladattal, küldetéssel vagy elvárással születtek – de alig vannak olyanok, akik nem valamiféle racionalizált, prostituált, szekularizált célból jöttek e világra, hanem a lélek legköltőibb örömének, a szerelemnek a gyümölcsei.

Zelma megint bizsergést érzett. Van benne valamiféle csermely, amely olykor elapad, vagy eldugul a forrása, máskor váratlanul előbukkan, és vidáman csörgedezik. Ez mindig olyankor történik, amikor valamiféle költői prizmán törik meg a fehér fény, és felbomlik a szivárvány színeire. Ez a költőiség olykor nem több, mint a Judas Priest – „breaking the law, breaking the law” –, máskor egy egzotikus bouquet. Mint most is.

Zelma okos nő, érzékenyülten követte a megunhatatlan férfit, aki egy ideje már nem is róla beszélt. Aztán úgy hallgatta, hogy már nem is hallott semmit. Lassan eltompultak a hangok, és valamiféle titokzatos ősi csendben találta magát – ismerős ősi csendben. Van már negyvenöt éve annak, hogy nem érezte ezt a mély csendet.